

ورود معلمان علاقه‌مند به چرخه داوری
با برگزاری نخستین کارگاه، کتاب‌های آموزشی و تربیتی

معلمان علاقه‌مند روی صندلی داوری

سمانه آزاد

تکنولوژی آموزشی درباره ضرورت توجه به کتاب‌های غیر درسی در کلاس و مدرسه گفت: «کتاب‌های غیردرسی به‌عنوان عاملی برای ارتقای کیفیت آموزش در اسناد بالادستی مورد توجه قرار گرفته‌اند. معلمان هم به ضرورت مطالعه این کتاب‌ها واقف هستند. اما آنچه از ما

به‌عنوان معلم و مسئول فرهنگی انتظار می‌رود آن است که برای انتخاب بهترین منابع از خرد جمعی استفاده کنیم و البته در این خرد جمعی از معلمان به‌عنوان مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عامل آموزشی غافل نشویم. زیرا اثرگذارترین فرد در زندگی تحصیلی و حتی بعد از آن معلمان هستند. همان‌طور که یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهند بیش از ۷۵ درصد از اولیا و دانش‌آموزان برای انتخاب منابع مطالعه از معلمان کمک می‌گیرند.»

کیا در ادامه به معرفی اقدامات دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی در زمینه سامان‌بخشی منابع آموزشی پرداخت و گفت: «عوامل بسیاری باعث شد تا سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی از سال ۱۳۷۸ در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی آغاز

اشاره

طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی سابقه‌ای شانزده‌ساله دارد. شانزده سال است که کارشناسان دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی، کتاب‌های رسیده به دبیرخانه را بررسی می‌کنند و آن‌هایی که امتیاز لازم را کسب کرده‌اند در کتاب‌نامه رشد معرفی و کتاب‌نامه به مدارس کشور ارسال می‌شود.

گرچه در طول ۱۶ سال گذشته همواره از معلمان با تجربه در ارزیابی این کتاب‌ها بهره گرفته شده است، اما امسال برای نخستین بار، معلمان توانستند به خواست و علاقه خود در کارگاه آموزشی داوری شرکت جویند و در صورت طی کردن موفق کارگاه، به سلک ارزیابان دبیرخانه سامان‌دهی درآیند. مباحث این کارگاه در دو نشست چند ساعته دنبال و با دو کار عملی تکمیل شد. با عنایت به مباحث مهمی که در این نشست‌ها مطرح شد و می‌تواند برای مؤلفان و ناشران کتاب‌های آموزشی باشد، گزارش فشرده‌ای از نخستین نشست این کارگاه را برایتان آماده کرده‌ایم که می‌خوانید.

افزایش تولید کتاب؛ فرصت‌ها و تهدیدها

در ابتدای این کارگاه، فریبا کیا معاون دفتر انتشارات و

شود. از جمله استقبال بیشتر دانش‌آموزان و خانواده‌ها در دوره بعد از انقلاب به منابع غیردرسی و نیز افزایش تولید این منابع. این افزایش به حدی بود که دانش‌آموزان برای انتخاب منبع مناسب دچار سردرگمی می‌شدند. این وضعیت هم یک فرصت است و هم تهدید. فرصت است از این جهت که منابع متنوع برای دافقه‌های گوناگون دانش‌آموزان و متناسب با توانایی‌های آن‌ها وجود دارد، اما تهدید است چرا که همه وارد عرصه تولید می‌شوند در حالی که معلوم نیست چه میزان از آن‌ها مبتنی بر اهدافی است که برای فرزندانمان در آموزش و پرورش تعیین شده است؛ به گفته معلمان برخی از منابع مطالعاتی غیردرسی تلاش‌های آن‌ها را در آموزش موضوعات و مفاهیم ابتر می‌کند. وی افزود: «همه این مسائل آموزش و پرورش را به این نتیجه رساند که سامانه‌ای را برای سامان‌دهی این تولیدات انبوه طراحی کند به طوری که این منابع اهداف تعلیم و تربیت را دنبال کنند.

به همین دلیل طرحی با عنوان طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مصوب شد. براساس این مصوبه قرار شد تعدادی از معلمان و کارشناسان آشنا به برنامه درسی، منابع را ارزیابی کنند و پس از آن کتاب‌های مناسب به مدارس و معلمان معرفی شوند. در نخستین دوره از برگزاری طرح سامان‌بخشی، در سال تحصیلی ۷۹-

۱۳۷۸، از میان ۱۰۰ عنوان کتاب رسیده، فقط ۱۸ عنوان کتاب حداقل امتیاز قابل قبول را کسب کرد. بر همین اساس، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به این نتیجه رسید که باید با تولید کنندگان منابع آموزشی تعامل و تبادل نظر داشته باشد. در همین راستا کارگاه‌ها و نشست‌های بسیاری برگزار شد که در نتیجه آن‌ها اکنون به نقطه‌ای رسیده‌ایم که حدود ۶۰ درصد از کتاب‌هایی که به دبیرخانه می‌رسند، منابع مناسبی تشخیص داده می‌شوند و این یعنی رشد ۴۲ درصدی.»

نقش بی‌بدیل معلم در تشویق به مطالعه

معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی در ادامه به ضرورت مشارکت معلمان در فرایند داوری کتاب‌ها و منابع مناسب پرداخت. وی در این باره گفت: «معلم ضمن اینکه می‌تواند نقش و کاربرد یک کتاب را در کلاس ارزیابی کند، می‌تواند مهم‌ترین نقش را در فرهنگ‌سازی بهره‌گیری از منابع داشته باشد. نقشی که معلمان در تشویق به مطالعه و معرفی منابع دارند هنوز با هیچ چیز جایگزین نیست. از این رو، ابتدا از معلمان شهر تهران و علاقه‌مندان به این موضوع که بسترهای لازم برای داوری کتاب‌ها را دارند شروع کردیم تا با شرکت در این کارگاه‌ها به تدریج وارد جرگه کارشناسی منابع شوند.»

کیا درباره «کتاب‌نامه رشد» نیز توضیح داد: «هر کتابی که به طرح سامان‌بخشی منابع آموزشی و تربیتی می‌رسد حداقل

توسط دو کارشناس (میانگین ۲/۵ کارشناس) و حداقل ۴ الی ۵ ساعت توسط هر یک از آن‌ها کارشناسی می‌شود. مجموع کتاب‌های کارشناسی شده در مجلدی با عنوان کتاب‌نامه رشد منتشر می‌شود. این کتاب‌نامه برای صرفه‌جویی در وقت و نیز معرفی منابع مناسب به دانش‌آموزان، بهترین منبع است. شاید اکنون بسیاری از معلمان با کتاب‌نامه آشنایی نداشته باشند اما انتظار داریم در پایان این دوره‌ها، آشنایی با کتاب‌نامه و نیز سایت سامان کتاب به صورت تصاعدی رشد کند.»

افزایش کیفیت فرایند یاددهی یادگیری؛ چگونه؟

دکتر محمود امانی طهرانی، مدیر کل دفتر تألیف کتاب‌های درسی در بخش دیگری از این کارگاه به راه‌های افزایش کیفیت فرایند یاددهی یادگیری اشاره کرد. وی در این باره گفت: «ما برای خدمت به مدارس راه‌های گوناگونی داریم که طی آن‌ها

باعث بهبود وضعیت مدارس می‌شود. اما اگر بخواهیم برای بهبود وضعیت مدارس فقط بر یک نکته تمرکز کنیم، آن کیفیت فرایند یاددهی یادگیری است. کیفیت این فرایند است که به اهداف تعلیم و تربیت وصل است و ما را به قله می‌رساند.»

وی در ادامه با اشاره به «مثلت ارتقای احیای کلاس درس» اشاره کرد و افزود: «ما در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی استراتژی جدیدی را برای افزایش کیفیت فرایند یاددهی یادگیری دنبال می‌کنیم. به همین منظور «مثلت ارتقای احیای کلاس درس» را ترسیم کرده‌ایم. با استفاده از این مثلث به دنبال تغییر کلاس‌های درس‌مان هستیم. چرا که در فضای کنونی آموزش و پرورش سال‌هاست که در عموم مدارس دولتی چیزی به نام مدرسه نداریم، فقط کلاس و آموزشگاه است. کارهایی که مدرسه را از کلاس متمایز می‌کند مانند فعالیت‌های گروهی، فعالیت‌های ایجاد کننده انگیزه شخصی، گروه‌های یادگیری، بازی‌ها و نمایش‌های دسته جمعی مدت‌هاست در مدارس کم شده‌اند. بنابراین مدرسه به کلاس تقلیل یافته و باید کاری برای احیای کلاس انجام دهیم تا نقش رشددهنده خود را ایفا کند.»

مدیر کل دفتر تألیف کتاب‌های درسی در تشریح این مثلث گفت: «طراحی آموزشی؛ رسانه‌های آموزشی پر شمار و برون داد سه ضلع این مثلث‌اند. طراحی آموزشی شبیه به طرح درس است یعنی سناریوی یادگرفتن یا مراحل‌هایی که باید برای رسیدن به اهداف آن‌ها را پیمود. در طراحی آموزشی خوب بهتر است اهداف از جنس شایستگی باشند، یعنی تلفیق دانش و مهارت و نگرش یا به تعبیر برنامه درسی ملی تلفیقی از تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق. با طراحی آموزشی مناسب پله‌هایی امن پیش روی همه دانش‌آموزان گذاشته می‌شود تا مسیر یادگیری و رسیدن به قله برای همه آن‌ها هموار شود. البته

دکتر امانی: اگر بخواهیم برای بهبود وضعیت مدارس فقط بر یک نکته تمرکز کنیم، آن کیفیت فرایند یاددهی یادگیری است

به تولید و ارائه شود. چرا که آنچه دانش‌آموزان را در مدرسه رشد می‌دهد عرضه و ارائه است. زمانی گفته می‌شد عرضه بخشی از مسیر یادگیری است اما امروز می‌گویند هدف است؛ یعنی ارائه وجه هدفی دارد. ارائه به لحاظ بستر، مخاطب و قالب متنوع است. مثلاً ارائه می‌تواند برای بخشی از کلاس یا مدرسه یا حتی اولیا، در قالب‌ها و بسترهای گوناگون هنری، ادبی و... باشد.»

مدیرکل دفتر تألیف کتاب‌های درسی درباره نقش سامان‌بخشی منابع آموزشی و نقطه مشترک آن با مثلث ارتقای احیای کلاس درس ادامه داد: «وقتی سراغ رسانه‌های آموزشی پرشمار می‌رویم؛ یا می‌خواهیم طراحی آموزشی خوبی داشته باشیم و به فکر ارائه خوب هستیم، پای کتاب‌ها به میان می‌آید اما کتابی که این مثلث را تقویت کند، چون کتابی که این مسیر را سد کند، راهزن است. مثلاً فعالیتی در کتاب داده شده تا دانش‌آموزان به تولید مفهوم برسند اما کتابی مانند حل‌المسائل‌ها این مسیر را سد می‌کنند. از سوی دیگر آرزو داریم در باب هر یک از مفاهیم و درس‌های هر یک از کتاب‌های پایه‌های گوناگون بتوانیم منابعی را به دانش‌آموزان معرفی کنیم. در آن صورت می‌توانیم مطمئن شویم که توانسته‌ایم بستر فرایندهای یادگیری را فراهم کنیم.»

به‌گزینی کتاب‌ها با کمک معلمان

در ادامه نخستین کارگاه آموزشی و تبیینی برای مشارکت معلمان دوره ابتدایی جهت داوری کتاب‌های آموزشی و تربیتی، محمد ناصری مدیرکل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی با معلمان سخن گفت. وی خطاب به معلمان حاضر در این کارگاه گفت: «وزرات آموزش و پرورش از میان انبوه کتاب‌هایی که به وزارت ارشاد ارائه

نقطه رسیدن، نقطه تیز و برنده‌ای نیست بلکه دانش‌آموزان به سطوحی از اهداف دست پیدا می‌کنند. طراحی آموزشی مناسب ویژگی‌های دیگری هم دارد از جمله اینکه باید سطوح بالای یادگیری را ایجاد کند؛ با اجرای آن دانش‌آموزان احساس مفید بودن کنند؛ به زندگی متصل باشد و...»

امانی افزود: «در طراحی آموزشی مناسب باید به این نکات توجه داشت که چند منبع برای طراحی آن استفاده شده و این منابع چقدر اعتبار داشته‌اند؟ در این طراحی آموزشی چقدر تولید مفهوم صورت می‌گیرد؟ و چقدر از بار یاددهی یادگیری روی دوش یادگیرنده قرار می‌گیرد؟ در پاسخ به این سؤالات است که الگوی تدریس هم مطرح می‌شود. طی تحقیقی در پنج استان ایران مشخص شد معلمان ما تنها از روش‌های تدریس سخنرانی و پرسش و پاسخ غیرحرفه‌ای استفاده می‌کنند. همین تحقیق در استرالیا نشان داد که معلمان از پنج الگو استفاده می‌کنند. بنابراین معلمان ما باید در این زمینه تلاش بیشتری داشته باشند تا به طراحی آموزشی مناسبی دست پیدا کنند.»

کتاب درسی، لازم اما ناکافی

دکتر امانی در توضیح ضلع‌های دیگر این مثلث به رسانه‌های آموزشی پرشمار پرداخت و گفت: «در طراحی‌های آموزشی جدید، کتاب درسی نمی‌تواند تنها بازیگر باشد. رسانه‌های آموزشی یعنی درس‌ها نیاز به فیلم، عکس، فایل صوتی، تکه‌های روزنامه و مجله و دیگر قالب‌های متنوع دارند. پاره‌ای از این‌ها می‌تواند تولیدات دیگران باشد که ما آن‌ها را صید کرده‌ایم اما بقیه باید از تولیدات خودمان باشد. در واقع معلمان باید در تابستان با شناسایی این رسانه‌ها، تدارک سال تحصیلی خود را ببینند.»

سومین ضلع مثلث ارتقای احیای کلاس درس تأکید بر برون داد است. امانی در این زمینه توضیح داد: «یادگیری باید منجر

و چاپ می‌شوند، با مکانیزمی ارزیابی و کتاب‌های مناسب را در کتاب‌نامه رشد معرفی می‌کند. شأن شما به عنوان داور وزارت آموزش و پرورش برای کتاب‌هایی است که منتشر شده‌اند.»

ناصری درباره علت فرایند داوری و معرفی آثار مناسب به مخاطبان افزود: «بخش قابل توجهی از بازار نشر کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی مربوط به دوره ابتدایی است. عقل سلیم حکم می‌کند از این آشفته بازار انبوه، آثار مناسب را گل‌چین کنیم؛ کاری که حتی یک کتاب‌فروش هم برای راهنمایی مخاطبان انجام می‌دهد. وظیفه ذاتی آموزش و پرورش و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی است که کتاب‌های مناسب را به مخاطبان خود معرفی کند. البته هیچ اجباری در خرید آثار معرفی شده نیست اما فکر می‌کنید همه چیزهایی را که

دانش‌آموز باید بداند کتاب درسی آموزش می‌دهد؟ همان‌طور که دکتر امانی گفت نقش رسانه امروزه خیلی مهم است گرچه اکنون در جامعه ما مهم‌ترین‌شان کتاب است. در نتیجه برای اینکه یادگیری خوب اتفاق بیفتد باید کتاب‌هایی را که به برنامه درسی کمک می‌کنند معرفی کرد.»

وی درباره نقش معلمان در چرخه داوری آثار مناسب گفت: «مناسب‌ترین فرد برای

معرفی آثار مناسب به دانش‌آموزان معلم است. معلم است که می‌داند ذائقه دانش‌آموزان امروز چیست؛ چه نیازی دارد و چه می‌خواهد بنابراین در انتخاب کتاب مناسب تشخیص درستی دارد. البته منظور از کتاب، اثری است که به فرایند آموزش و تربیت کمک کند که مختصات خاص خود را دارد و تنها به کتاب درسی که بخش بسیار کوچکی از آموزش است محدود نیست.»

ضرورت آشنایی با برنامه درسی در داوری آثار

در ادامه این کارگاه، خسرو داودی، از مؤلفان کتاب‌های درسی ریاضی، معلمان را با نحوه ارزیابی کتاب‌ها آشنا کرد. اما نخستین موضوعی که او بر آن تأکید داشت لزوم آشنا شدن معلمان با برنامه درسی هر حوزه بود، چرا که به‌نظر او نخستین معیار کتاب مناسب

در سامان‌بخشی منابع آموزشی، هماهنگی آن با برنامه درسی است. داودی در باره انواع برنامه درسی توضیح داد: «در نظام‌های آموزشی دنیا با سه نوع برنامه درسی روبه‌رو هستیم: غیرمتمرکز، نیمه متمرکز و متمرکز. برخی کشورها مانند ایالات متحده آمریکا و آلمان برنامه درسی غیر متمرکز دارند یعنی برنامه‌های درسی در هر ایالت و منطقه متفاوت است. حتی سال‌هایی که دانش‌آموزان در این مناطق درس می‌خوانند هم متفاوت است. اما کشورهایی مانند ژاپن و انگلستان برنامه درسی نیمه متمرکز

دارند. یعنی برنامه درسی ملی است اما تولید کتاب‌های درسی را به ناشران می‌سپارند. در واقع کارشناسان مدارس از میان کتاب‌های تولید شده حق انتخاب دارند. برنامه درسی متمرکز هم مانند برنامه‌ای است که در ایران شاهدش هستیم. یعنی یک برنامه درسی و یک کتاب درسی برای همه کشور وجود دارد.»

داودی نخستین گام در تولید برنامه درسی را فلسفه آموزش و پرورش دانست و افزود: «برای نوشتن برنامه درسی ابتدا باید فلسفه آموزش و پرورش مشخص شود. خوشبختانه چند سال پیش فلسفه آموزش و پرورش مختص خودمان را تولید کردیم که متناسب با شرایط خودمان است. در سند برنامه درسی ملی به روش‌ها هم پرداخته شده و برنامه درسی دوره‌های مختلف از روی این سند نوشته می‌شود. برنامه برخی درس‌ها فقط برای دوره خاصی نوشته می‌شود مانند علوم. اما بعضی دروس برای همه پایه‌ها و دوره‌ها تولید می‌شود مانند ریاضی و فارسی.»

برنامه درسی فقط کتاب درسی نیست

خسرو داودی وجود دید و نگاه برنامه‌ای را برای داوری کتاب‌ها ضروری دانست و گفت: «باید به برنامه درسی به‌عنوان یک پازل نگاه کرد که فقط به کتاب درسی محدود نیست. کتاب درسی فقط یک قطعه از این پازل است. در گذشته معلمان ما بیشتر کتاب‌محور بودند اما ما تلاش داشتیم که آن‌ها را به سمت برنامه‌محوری سوق دهیم تا با قطعات دیگر پازل برنامه درسی آشنا شوند. قطعات دیگر پازل برنامه درسی موارد بسیاری را شامل می‌شود از جمله: کتاب راهنمای معلم، نرم‌افزار دانش‌آموز، فیلم دانش‌آموز، کتاب ارزشیابی، بسته‌های دست‌ورزی، مجلات آموزشی، سایت‌های آموزشی، کتاب‌های کار و تمرین و کتاب‌های کمک‌آموزشی که دید وسیع‌تری نسبت به کتاب درسی دارند مانند کتابی که درباره معرفی دانشمندان ریاضی یا دانستنی‌های ریاضی منتشر می‌شود. در واقع کتاب کمک‌آموزشی مانند فصل به فصل کتاب درسی نیست اما برای معلمان و دانش‌آموزان قابل استفاده است و بیش از آنکه در قید کتاب درسی باشد به برنامه درسی پایبند است.»

هماهنگ و همگام با برنامه درسی

خسرو داودی در ادامه بر هم‌خوانی کتاب‌های کمک‌آموزشی با برنامه درسی تأکید کرد و افزود: «شرط اینکه قطعات پازل برنامه درسی خوب عمل کنند این است که با برنامه درسی هم‌خوان باشند. یعنی کتاب درسی، کمک‌آموزشی، فیلم، مجلات و... زمانی مورد تأیید ماست که معیارهای برنامه درسی را مدنظر داشته باشد. مهم‌ترین کاری که شما به‌عنوان داور کتاب‌های کمک‌درسی باید انجام دهید تشخیص هماهنگی و انطباق این آثار با برنامه درسی است. در واقع از شما انتظار می‌رود تشخیص دهید آثاری که به دستتان رسیده قطعه خوبی برای پازل برنامه درسی هست یا نه. شاید کتابی خیلی خوب باشد اما منطبق با برنامه درسی نباشد بنابراین باید آن را رد کنید.»

هستند. منظور از رویکرد، نگاه برنامه درسی است. مثلاً در رویکرد برنامه‌های جدید سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان مورد توجه قرار می‌گیرد یا یک موضوع به چند روش عنوان می‌شود یا ابتدا بازنمایی‌های گوناگون از یک مفهوم گفته و بعد مفهوم معرفی می‌شود. رویکرد برنامه مهم‌ترین مؤلفه و در واقع نخ تسبیح برنامه است.»

وی افزود: «هدف و محتوا هم بر تطابق محتوای آثار رسیده با اهداف برنامه درسی تأکید دارد. در واقع وقتی بدانید اهداف مهارتی در برنامه جدید درس ریاضی مدنظر است، در داوری کتاب‌ها به این نکته هم توجه خواهید داشت. روش تدریس برنامه جدید روش فعال در آموزش ریاضی است. اگر کتابی به دست شما رسید که مانعی برای طی این مسیر است باید از چرخه داوری کنار گذاشته شود چون مغایرت آشکار با برنامه درسی دارد. شیوه‌های ارزشیابی هم در برنامه جدید بر روش توصیفی تأکید دارد. از این‌رو اگر کتابی همچنان روشی غیر از این را در پی می‌گیرد با معیارهای ما هماهنگی ندارد.»

خسرو داودی، در پایان تأکید کرد: «شما معلمان، به‌عنوان داوران طرح سامان‌بخشی منابع آموزشی، باید این رویکردها را به خوبی بشناسید تا بتوانید داوری منصفانه و دقیقی داشته باشید.»

داودی گفت: «از سوی دیگر انتظار داریم کتاب‌های کمک‌درسی به زوایایی از برنامه درسی توجه داشته باشند که در کتاب‌های درسی مغفول مانده‌اند یا کمتر به آن‌ها پرداخته شده است. کتاب درسی نمی‌تواند به همه جنبه‌های برنامه درسی به تفصیل بپردازد؛ اینجاست که ناشران باید این خلاء را پر کنند چون حجم و گنجایش ما در کتاب درسی محدود است.»

معیارهای دیگری که در داوری کتاب‌های رسیده به دبیرخانه سامان‌بخشی منابع آموزشی لازم است، موضوعی بود که داودی به آن اشاره کرد: «بعد از انطباق با برنامه درسی، وضعیت ظاهری و هنری آثار هم مهم هستند، مانند کیفیت مطلوب هنری، توجه به سفیدخوانی، صفحه‌آرایی مناسب، انطباق تصاویر با فرهنگ‌مان، ابعاد و جنس کاغذ کتاب، توجه به استانداردهای تألیف و تدوین و مخاطب‌شناسی کتاب. بدین معنی که زبان کتاب با مخاطب آن هماهنگ باشد. ممکن است مخاطب کتابی، دانش‌آموز سوم دبستان باشد اما نویسنده از واژگانی استفاده کرده باشد که متناسب با سن و گنجینه لغات دانش‌آموزان سوم ابتدایی نباشد. یعنی باید تناسب محتوا با سن مخاطب و توانایی آن‌ها را در نظر بگیریم. به‌طور کلی در داوری کتاب‌ها، بخش محتوایی ۱۲۰ امتیاز و بخش ظاهری ۸۰ امتیاز دارد.»

مؤلفه‌های برنامه درسی معیار دیگری بود که داودی بر آن‌ها تأکید داشت. وی با بیان اینکه هر برنامه درسی ۴ مؤلفه اصلی دارد گفت: «**رویکرد؛ هدف و محتوا؛ روش تدریس** و در نهایت **شیوه‌های ارزشیابی** مهم‌ترین مؤلفه‌های برنامه درسی

داودی: در سند برنامه درسی ملی به روش‌ها هم پرداخته شده و برنامه درسی دوره‌های مختلف از روی این سند نوشته می‌شود